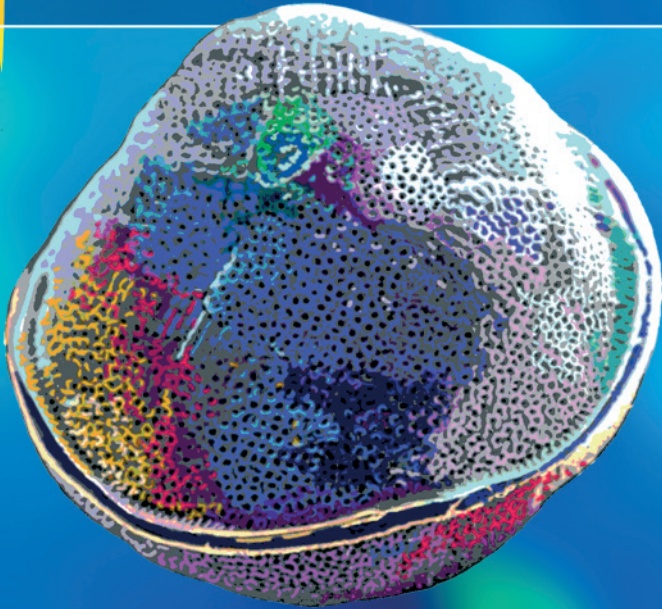

O E HEIGOA KIA E KONA

Moko limu ikiiki ne moua
mai e kona sikuatela

SIKUATELA

Ho e heigoa kia e kona sikuatela?

🗣️ Ko e gagao sikuatela ko e gagao ha ia ka moua he tagata ka konahia ka eke kua kai e ia e ika kua toka ai e konahia.

Ko e gagao ko e sikuatela, ko e taha haia he tau vahega gagao kona laga māi ha kua kai e tau ika ne nonofo tata atu ke he tau uluulu. Ko e tau ika nai ke he falu a magaaho ne kua mailoga ki ai e kona i loto ia lautolu.

Mailoga lahi foki ha ko e tau tama moko limu ikiiki ne nonofo i loto he tau limu tahi he tau uluulu feofeo. Kua kitia foki ki ai kua mahomo atu ni e mahuiga ke tutupu he tau feo ne kua mamate. Kitia ki ai foki, ko e mena nonofo pauaki ni e tau mena nai he tau takatakai tahi.

Moua mai fēfē e kona he tau ika.

🗣️ MOUA FĒFĒ HE IKA E KONAIA KO E SIKUATELA ?

Ko e tau ika ne fā mahuiga pauaki ke kai e tau (tuga e tau paholo, tiftifi, tau meito, po ke tau hapi) to konahia ai a lautolu. Ko e tau ika lalahi (tuga e tau tafaui, tau fagamea, tau utu po ke tau kuokuo) ne kitia foki ki ai, ne tutuli e lautolu e tau ika ikiiki nai mo e kai, ti ko e mena haia kua kona ai foki a lautolu. Kaeke ke kai fakalahi he tau ika lalahi tuga e tau tafaui e tau ika ikiiki nei, to maeke ia lautolu ke malikiti ki luga e malolo he kona.

Ko e tau ika lalahi nai kua mailoga ki ai, kua nakai mitaki ke kai he tau tagata, hā ko e kona ne kua hāhā he tau ika nai kua holo ki mua e malolo he kona hā ko e matutaki maiaga fakahaga he kona mai he tau ika kai limu kona ke he tau ika lalahi. Mailoga lahi ki ai, ko e ate po ke falu vaha kakano i loto he ika ne kua kitia ki ai ne kua mahomo atu e kona.

Pehē e tau talahauaga he tau tagata pulotu kumikumi (Saienetisi) ko e tau matematekelea (tuga e tau matagi afā tokaimaka, tau peau tolotua, po ke tau uha lalahi), po ke tau uluulu ne moumou he tagata tuga e fakalaulahiaga he falu a matakavi he tau kaukau tahi ke lata ma e fakahagahaga mitakiaga he uaafo, talagaaaga he tau pā mo e tau pou simeni lalahi, vilo mo e tau fana paula he tau uluulu kua kitia ki ai kua uune ki mua e lekua nai. To talumelie fakahaga, lalafi ki ai mo e tau pilo mai he falu a mena foki ne kua fakalaulahi ki luga e tau mena ke kelea ai. Kua kitia ai ko e tau mena nai ne kua fakalavelave mo e tamate aki e tau feo, mo e fakalahi ki luga e fiasia he tau limu tahi ikiiki ke tutupu holo.

Ko e limu kona nai kua lahi mahaki e fakalavelave ke he tau vala motu mafana he lalolagi. Ko e limu kona nai foki, na mahani mo e aga mau ki ai e tau vala motu he kautu Caribbean, moana lahi i Initia, pihia foki mo e moana Pasifika.

Ho e tau ika fēfē ne kua moua ki ai e kona nai ?

🗣️ Teitei ke katoa e tau vahega ika kehekehe ne nonofo he uluulu, ne maeke ke hāhā i ai ni e falu a vahega ika ne mua atu po ke fā mahani ke kona lahi māi he falu a ika foki. Ne iloa ai pehē liga ko e 400 he tau vahega ika kehekehe he lalolagi ne kua maeke ke mailoga ai e kona nei.

Ko e tau ika lalahi ne nonofo he tau vala motu mafana mo e kai ai foki he tau kai ne nonofo po ke toka tata atu he tau uluulu feofeo, ne kua mailoga ki ai ko e mahomo e kona ke he tau ika ikiiki mai he tau vahega ika taha ia ni.

Hāhā i ai foki he tau vala tahi he Pasifika e tau vahega ika lalahi, tau tafaui, tau loi, tau toke, tau fagamea mo e tau utu ne fā mahani foki ke kona. Kua lata foki ke kumikumi atu ke he Faahi Gahua Futi Ika he motu, po ke tau pulotu takafaga ika he motu ke iloa ko e tau vahega ika fēfē ne kua lata ke nakai futi po ke tamate, neke teki kua kehe e tau ika nai he motu haau.

Ko e falu a ika, na kona ni ke he falu a matakavi he falu a magaaho he tau. Ko e mailogaaga he kona nai, ko e kitiaaga kua nakai mahino mitaki, ti maeke ai ke lofia atu mai he taha matakavi mo e taha matakavi.

Nakai maeke ha tagata ke lauia he kona nai mai he tau ika he moana lahi, tuga e tau vahakula, tau mahimahi, tau haku, po ke tau paeko ne nonofo he moana hokulo.

Moua ki fē e tau ika kona sikuatela?

☞ Ko e tau ika ne kua maeke ke moua ke he loga he tau vala tahi kehekehe, fakalataha ai foki mo e falu a vala uluulu he moana, tau pupuo, pihia foki mo e tau namo pelapela ne tutupu ai e tau akau he falu a motu mafana. Ko e falu a magaaho ne maeke ke moua ai e tau vahega ika mai he taha vahega uluulu kua mahuiga ki ai, po ke taha vahega pupuo he ha uluulu ni. Ti ko e tau matakavi kona nai, na maeke foki ni ke mailoga kua fai kehe mo e ko e tau vala tahi ne kua kitia ki ai kua nakai lauia ke he kona he magahala nai, to maeke foki ke kona he taha magahala. To maeke foki e vala tahi ne hāhā i ai e kona, ke mitaki he taha magaaho foki.

Ko e falu a magaaho, ne mailoga ai kua kona e tau ika he taha vala tahi, ka e mailoga ai foki ke he taha vala tahi, he motu taha ia ni kua nakai kona e tau ika.

Iloa fēfē e au kua kona e ika ?

☞ NAKAI MAEKE. Ko e ika ka kona, ko e tatai ni e tau namu ti pihia ni ka kai he falu a ika foki, pete he tuku he filisa, tunu, lagi po ke tavaki, NAKAI maeke ke galo kehe e kona.

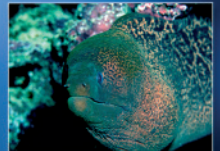
Talahau pehē e taha vahega tagata, ko e ika kona, kitia ki ai kua hehegi e tau lago mo e nakai manako ke tūtū ai po ke maeke foki ke faliu uli e sipunu kikila po ke tupe maō ka tuku ki luga. NAKAI MOOLI FOKI E TAU TALAHAUAGA NAI.

Hāhā i ai falu a koloa ne kua maeke ke kitia e kona he ika po ke nakai, ka e taha e mena ne lekua ai hā ko e tau koloa nai ne nakai hāhā i ai e 100% he mitaki mo e katoatoa. Ka mole ia, tokoluga lahi e tau fakatau ke maeke he tau tagata takafaga ika ke moua.

Maeke fēfē ia au ke iloa ko e ika kona haaku kua kai ?

☞ Ko e tau fakamailoga he kona fā mahani ke kamata po ke logona mai e mailogaaga he 2 ke he 12 e tau tulā he mole e kai he ika kona. **Hanai e tau mailogaaga mahani mau :**

- Hahālua, kokō, hihi, mamahi e manava ;
- Kunekune po ke mahukihuki e tau laugutu, ihu, tau lima, tau hui mo e tino ;
- Mailoga e vela he tino ka fota e vala vai momoko ;
- Mamahi mo e uhu e tau fuafua he tino mo e tau tutaki ;
- Mamahi e ulu, lololole e tino, kavakava, tutututu mo e makalili ;
- Magiho e tino katoa ;
- Fakatuai e tau ofofo ka e fakatumau e aafu vela po ke momoko.

Nakai fai lagatau ke tului aki e gagao kona sikuatela. Ko e Ekekafo po ko lautolu ni ne gahua he Faahi Malolo Tino, to atu e lautolu falu a lagatau ke lagomatai aki a koe ke moua taha hagahagamitaki ke lata ma e haau a matematekelea.

Ko e hagahagakelea he kona ne laua ai a koe, ko e uta ni ke he kona ne kua hāhā he ika mo e lahi fēfē e vala ika po ke vala fē he ika ne kai, mo e ko e tagata lahi fēfē a koe. Pete kua pihia, ko e kona he ika nakai ko e taha lekua kua maeke a ia ke fakatupetupe aki e moui he ha tagata, ka ko e mena kua tonu ke taute ke finatu ke kitia e ekekafo, nosi po ko ia foki ne kua fekafekau atu ke he Faahi Malolo Tino he haau a maaga. To maeke ia lautolu nai ke kitia mooli kua nakai fai kona kehe foki kua maeke ke laua ai a koe. Ko e lekua nai kua mahomo atu ke he tau fanau, fakalataha foki mo e tau tagata momotua, na fa maeke ke gagao lahi, ti kua lata ke matutaki atu mafiti ke he tau tagata lagomatai.

Kua lata he tau tagata kona he gagao sikuatela ke kamata ke logona e taha mitaki ke he haana tino ka mole atu e ua ke he tolu e aho, ka e falu a mogo kua maeke he tagata ke logona e gagao nei ke he falu a mahina.

Maeke nakai ia au ke kona ti liu ke kona foki ?

☞ E, ti ko e tau magaaho oti ka kona ai a koe, ko e fakalahi ki luga haau a matematekelea. Ha ko e mena nai, kaeke ke kona fakamaua ai a koe he ika, kua eke tuai e tino haau mo kaina ke he kona ke he leva he tau magaaho, ti ko e mena ia ati maeke vave e tagata ke liu ke kona foki.

Maeke ai ke fakamaama ai pehē, kaeke ke tokoua e tagata ne kai he ika taha, ti kitia ai ko e taha mai ia laua tokoua ka gagao.

Maeke fēfē ia au ke ua kona sikuatela ?

☞ Kia muitua ke he tau talahauaga nai i lalo ti maeke ai ia koe ke iloa e gahoa he tau magaaho ke laua ai a koe he kona he ika.

- Ua kai e tau ika momotua lahi moe lalahi mahaki. Ko e tau ika uluulu lalahi ne maeke ke mailoga ki ai e lahi he kona ;
- Aua kai e tau ika ne hi po ke futi mai he tau vala tahi ne kua iloa ki ai po ke talahau kua kona e tau ika ;
- Ko e magaaho ka hi po ke futi ai e koe e ika, kia hehele kehe e ulu mo e fakatē mo e utakehe oti e tau vala i loto he ika, ha ko e tau vala hanai he ika ne toka ai e laulahi he kona ;
- Kumikumi mo e hūhū atu ke he Faahi Futi Ika, po ko lautolu e tau tagata pulotu futi ika, po ke tau ika fēfē ne kua lata ke kai, ti ko e tau vala tahi i fē ne kua haohao mitaki he hi po ke futi ika mai ai ;
- Kaeke kua loga e tau vahega ika kehekehe ne kai e koe ne kua hāhā i ai e kona, kia lali ke manatu ko e vahega ika fē ne gagao ai a koe ;
- Kaeke kua laua ai a koe he kona he ika, ti aua neke kai ha ika, ke fakakaupa mai he taha e mahina, pihia foki ni ke aua inu kava ke he magaaho ia ;
- Kaeke kua malolo mai a koe he kona he ika, fakamua kia kai fakatote e ika. Kaeke ni kua kamata a koe ke logona falu a mailogaaga kua kona foki, finatu fakamafiti ke kitia e ekekafo.